

Gyventojų pajamų mokesčio lengvata besimokantiems ir studijuojantiems asmenims (deklaruojant 2015 metų ir vėlesnių mokestinių laikotarpių pajamas)

Pagal GPMĮ 21 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatas, nuolatinis Lietuvos gyventojas iš savo metinių pajamų gali atimti per mokestinį laikotarpį, t. y. per kalendorinius metus sumokėtas įmokas už profesinį mokymą, kurį baigus įgyjama *pirma* kvalifikacija, ir (ar) studijas, kurias baigus įgyjamas *pirmas* pagal atitinkamą studijų pakopą aukštasis koleginiis ir (ar) universitetinis išsilavinimas, taip pat už *pirmas* mokslo doktorantūros bei meno aspirantūros (meno doktorantūros) studijas ir tokiu būdu sumažinti atitinkamo mokestinio laikotarpio apmokestinamąsias pajamas.

1. Kas gali pasinaudoti lengvata?

Lengvata gali pasinaudoti tik nuolatinis Lietuvos gyventojas, t. y. gyventojas, kuris:

- tą mokestinį laikotarpį Lietuvoje turi nuolatinę gyvenamąją vietą, arba
- kurio asmeninių, socialinių arba ekonominių interesų buvimo vieta tą mokestinį laikotarpį yra veikiau Lietuvoje negu užsienyje, arba
- kuris tą mokestinį laikotarpį Lietuvoje ištiesai arba su pertraukomis išbuvo 183 ar daugiau dienų.

Kas laikomas nuolatinis Lietuvos gyventojas plačiau paaiškinta GPMĮ 4 straipsnio komentare, kuris paskelbtas VMI prie FM interneto svetainėje, adresu: www.vmi.lt.

2. Kas negali pasinaudoti lengvata?

Lengvata negali pasinaudoti nuolatinis Lietuvos gyventojas, kuris mokestiniu laikotarpiu (kalendoriniais metais) gavo:

- vien neapmokestinamųjų pajamų ir (ar)
- pajamų vien iš veiklos, vykdomos turint verslo liudijimą ir (ar)
- vien pajamų, kurios apmokestinamos, taikant 5 proc. pajamų mokesčio tarifą.

3. Už kokias studijas sumokėtoms įmokoms taikoma lengvata?

Lengvata taikoma įmokoms, sumokėtoms Lietuvos ar užsienio valstybės aukštajai mokyklai už:

- pirmas profesinio bakalauro,
- pirmas bakalauro,
- pirmas magistro,
- pirmas mokslo doktorantūros,
- pirmas meno aspirantūros (meno doktorantūros) studijas,

studijas pagal laipsnio nesuteikiančias studijų programas, kurias baigus įsigyjama pirma profesinė kvalifikacija ir šių studijų metu atliekamus mokslinius tyrimus ir eksperimentines (socialines, kultūrinės) plėtros (meno) darbus, dalyvavimą regionų plėtros projektuose, konsultacinėje veikloje bei baigiamojo darbo (disertacijos, meno projekto) rengimą bei gynimą.

Be to, lengvata taikoma sumoms, sumokėtoms už *dalines studijas*, jeigu jų rezultatai pripažįstami aukštojoje mokykloje, kurioje gyventojas studijuoja aukščiau minimas studijas.

Lengvata taikoma neatsižvelgiant į studijų formą (nuolatinės studijos ar iššęstinės studijos, ir į tai, ar studijuojama kolegijoje, ar universitete).

4. Už kokį profesinį mokymą sumokėtoms įmokoms taikoma lengvata?

Lengvata taikoma įmokoms, sumokėtoms Lietuvos ar užsienio valstybės profesinio mokymo teikėjui už formalųjį profesinį mokymą, kurį baigęs gyventojas įgys pirma kvalifikaciją, arba neformalųjį profesinį mokymą, kai nuolatiniam Lietuvos gyventojui baigus šį mokymą suteikiama kvalifikacija ir tai yra pirma jo įgyta kvalifikacija.

Kai nuolatinis Lietuvos gyventojas pagal neformaliojo profesinio mokymo programas mokosi Lietuvos profesinio mokymo įstaigoje, jis kvalifikaciją įgyti gali Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo nustatyta tvarka. Šiuo atveju, nuolatinis Lietuvos gyventojas teisę naudotis gyventojų pajamų mokesčio lengvata įgys tą dieną, kai Vyriausybės nustatyta tvarka akredituota vertinimo institucija, įvertins nuolatinio Lietuvos gyventojų įgytą kompetenciją, reikalingą kvalifikacijai įgyti, ir išduos kompetencijos įvertinimą patvirtinantį dokumentą, tačiau lengvata galės naudotis už tuos mokestinius laikotarpius, t. y. kalendorinius metus, kada faktiškai patyrė išlaidas.

Svarbu. Kai gyventojas įgyja kvalifikaciją, pavyzdžiui, baigęs formalųjį profesinį mokymą, o vėliau įgyja kitą kvalifikaciją, baigęs neformalųjį profesinį mokymą, įmokoms sumokėtoms už neformalųjį profesinį mokymą mokesčio lengvata nebus taikoma, nes tai antra gyventojų įgyta kvalifikacija ir atvirkščiai.

5. Kas gali iš metinių pajamų atimti už profesinį mokymą ar studijas sumokėtas įmokas?

Iš metinių pajamų už profesinį mokymą ar studijas sumokėtas įmokas gali atimti pats besimokantysis ar studijuojantysis.

Jei besimokantysis ar studijuojantysis nėra pajamų mokesčio mokėtojas arba negali pasinaudoti lengvata, tai už studijas sumokėtas įmokas gali atimti ir jo *tėvai (itėviai), globėjai, rūpintojai*, ir (arba) *sutuoktinis*.

Įsidėmėtina. Besimokantysis ar studijuojantysis negali pasinaudoti lengvata, kai negauna jokių pajamų, gauna nepakankamai apmokestinamųjų pajamų, gauna tik neapmokestinamąsias pajamas, gauna pajamas tik iš veiklos pagal verslo liudijimą ir/ar gauna pajamas, apmokestinamas 5 proc. pajamų mokesčio tarifu.

6. Ar galima atimti už profesinį mokymą ar studijas sumokėtas įmokų sumas, jei už jas buvo mokėta kredito įstaigos paskola?

Taip, galima. Tačiau, jei už profesinį mokymą ar studijas buvo sumokėta skolintomis lėšomis (paimta iš kredito įstaigos paskola), iš metinių pajamų gali būti atimta tik per mokestinį laikotarpį gražinta paskola ar jos dalis (neįskaitant palūkanų).

Ši lengvata taikoma neatsižvelgiant į paskolos suteikimo momentą ir jos gražinimo trukmę (t. y. gyventojas, baigęs minėtą profesinį mokymą ar studijas, dar keletą metų kredito įstaigai gražinamomis likusios paskolos sumos dalimis galės mažinti savo atitinkamų mokestinių laikotarpių apmokestinamąsias pajamas).

7. Ar gyventojas, kuris naudojosi profesinio mokymo ar studijų lengvata, už profesinį mokymą ar studijas, tačiau neįsigijęs atitinkamos profesinio mokymo ar aukštojo mokslo kvalifikacijos, turės teisę pasinaudoti profesinio mokymo ar studijų lengvata už kitą profesinį mokymą ar studijas?

Taip, galės, jeigu patikslins savo praėjusių mokestinių metų, kuriais naudojosi profesinio mokymo ar studijų lengvata, deklaracijas ir sugrąžins į biudžetą gautą pajamų mokesčio permokos sumą. Tačiau tokiu atveju gyventojui, vadovaujantis Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo nuostatomis bus apskaičiuoti delspinigiai.

8. Ar galima susigrąžinti visą patirtų išlaidų sumą?

Bendra visų GPMĮ 21 straipsnyje nurodytų atimamų išlaidų (t. y. gyvybės draudimo įmokų, įmokų į pensijų fondus, mokėjimų už profesinį mokymą ar studijas, palūkanų už kreditą būstui įsigyti,) suma negali viršyti 25 proc. apmokestinamųjų pajamų, kurioms taikomas GPMĮ 6 str. 1 dalyje nustatytas pajamų mokesčio tarifas, sumos, apskaičiuotos GPMĮ 16 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka, atėmus 16 straipsnio 1 dalies 1-5 punktuose nurodytas sumas:

- neapmokestinamąsias pajamas;
- pajamas, apmokestintas įsigijus verslo liudijimą;

- leidžiamus atskaitymus, susijusius su individualios veiklos pajamų gavimu arba uždirbimu, GPMĮ 18 straipsnyje nustatyta tvarka;

- per mokestinį laikotarpį parduoto ar kitaip perleisto nuosavybėn ne individualios veiklos turto ir individualios veiklos turtui priskirto nekilnojamojo pagal prigimtį daikto įsigijimo kainą ir su to turto ar daikto pardavimu ar kitokiu perleidimu nuosavybėn susijusias išlaidas GPMĮ 19 straipsnyje nustatyta tvarka.

- metinį neapmokestinamąjį pajamų dydį (MNPĐ) ir metinį papildomą neapmokestinamąjį pajamų dydį (MPNPD), taikytus apskaičiuojant mokesstinio laikotarpio apmokestinamąsias pajamas.

Apmokestinamųjų pajamų apskaičiavimo tvarka paaiškinta GPMĮ 16 straipsnio komentare, kuris paskelbtas VMI prie FM interneto svetainėje, adresu: www.vmi.lt

9. Kaip pasinaudoti lengvata?

Gyventojas, norėdamas pasinaudoti lengvata, turi pateikti Metinę pajamų deklaracijos GPM308 formą ir prie jos pridėti priedo GPM308L formą „Gyventojų apmokestinamąsias pajamas mažinančios išlaidos“. Priedo GPM308L formos laukelyje L1 gyventojas nurodo kodą 2, jei mokėjo už profesinį mokymą ar studijas profesinio mokymo teikėjui ar aukštajai mokyklai neimdamas paskolos, arba kodą 5, jei kredito įstaigai gražino paskolą (jos dalį), skirtą profesinio mokymo ar studijų apmokėjimui.

Deklaracijos ir jos priedų formos patvirtintos Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau - VMI prie FM) viršininko 2009 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. VA-96 „Dėl metinės pajamų deklaracijos GPM308 formos ir jos priedų užpildymo, pateikimo bei tikslinimo taisyklių patvirtinimo“

Įsidėmėtina, kad priedo GPM308L formos L3 laukelyje gyventojas įrašo asmens, kurio naudai ar už kurį buvo sumokėta išlaidų už profesinį mokymą ar studijas suma, asmens kodą. Jei išlaidų už profesinį mokymą ar studijas sumą sumoka pats besimokantysis ar studijuojantysis, jis L3 laukelio nepildo.

10. Kokiais dokumentais gali būti pagrįstas mokėjimas už profesinį mokymą ar studijas?

Įmokų už profesinį mokymą ar studijas sumokėjimą patvirtinantys dokumentai:

- įmokų sumokėjimą patvirtinantys dokumentai, turintys privalomus apskaitos dokumentų rekvizitus,

- profesinio mokymo teikėjo ar aukštosios mokyklos išduotas laisvos formos dokumentas, patvirtinantis įmokų gavimą,

- jei už profesinį mokymą ar studijas buvo sumokėta skolintomis lėšomis (iš kredito įstaigos paimta paskola), kredito įstaigos sutarties originalas arba nuorašas, paskolos ar jos dalies gražinimą patvirtinantys dokumentai, turintys privalomus apskaitos dokumentų rekvizitus,

- kredito įstaigos išduotas laisvos formos dokumentas, patvirtinantis gražintos paskolos ar jos dalies gavimą,

- jei nuolatinis Lietuvos gyventojas studijuoja dalines studijas, dokumentas, patvirtinantis, kad dalinių studijų rezultatai pripažįstami aukštojoje mokykloje, kurioje nuolatinis Lietuvos gyventojas studijuoja pagrindines studijas,

- jei nuolatinis Lietuvos gyventojas pagal neformaliojo profesinio mokymo programą įgyja kvalifikacijai įgyti reikalingą kompetenciją, kuri yra įvertinta Vyriausybės nustatyta tvarka akredituotos vertinančios institucijos, kompetencijos įvertinimą patvirtinantis dokumentas,

- jei nuolatiniam Lietuvos gyventojui, pagal neformaliojo profesinio mokymo programas įgijusiam visas kvalifikacijai įgyti reikalingas kompetencijas, kurios yra įvertintos Vyriausybės nustatyta tvarka akredituotos vertinančios institucijos, kvalifikacijos suteikimą patvirtinantis dokumentas,

- jei nuolatinis Lietuvos gyventojas studijuoja ar mokosi užsienyje, užsienio valstybės kompetentingos institucijos išduoti atitinkami dokumentai.

11. Ar reikia pateikti sumokėjimą patvirtinančius dokumentus kartu su deklaracija?

Ne, nereikia. Tačiau įmokų sumokėjimą patvirtinančių dokumentų originalus arba jų nuorašus privaloma saugoti ne trumpiau kaip 10 metų po ataskaitinio mokesstinio laikotarpio metinės pajamų deklaracijos pateikimo. Taip nustatyta GPMĮ 35 straipsnio 1 dalyje. Sumokėjimą patvirtinantys dokumentai pateikiami mokesčių administratoriui paprašius.

12. Kada reikia pateikti deklaraciją?

Metinę pajamų deklaraciją reikia pateikti iki kalendorinių metų, einančių po mokestinio laikotarpio, už kurį deklaracija yra teikiama, gegužės 1 dienos.

13. Kam ir kokiais būdais galima pateikti užpildytą deklaraciją?

Metinė pajamų deklaracija ir jos priedai pateikiami per VMI prie FM elektroninio deklaravimo sistemą (<http://deklaravimas.vmi.lt>) arba gali būti pristatyta į bet kurią apskrities valstybinę mokesčių inspekciją (toliau - AVMI): įteikta tiesiogiai AVMI darbuotojui, atsiųsta paštu į AVMI jų skelbiamais adresais arba į VMI prie FM Deklaracijų tvarkymo skyrių adresu: Neravų g. 8, 66257 Druskininkai.

Informaciją apie deklaracijų pildymą ir teikimą elektroniniu būdu galima rasti VMI prie FM interneto svetainėje (adresu: deklaravimas.vmi.lt).

14. Papildoma informacija

Išsamesnę informaciją apie gyventojų pajamų mokesčio lengvatą galima rasti GPMĮ 21 straipsnio komentare, kuris paskelbtas VMI prie FM interneto svetainėje (adresu: www.vmi.lt) arba gauti paskambinus į VMI prie FM Mokesčių informacijos skyrių telefonu 1882.

1 pavyzdys

Tarkime, kad nuolatinis Lietuvos gyventojas 2015 m. gavo 6 960 Eur su darbo santykiais susijusių pajamų. Už savo pirmas bakalauro studijas aukštojoje mokykloje sumokėjo 500 Eur. Gyventojų atimamų išlaidų suma negali būti didesnė kaip 25 proc. sumos, apskaičiuotos iš visų 2015 metais gautų pajamų, atėmus GPMĮ 16 str. 1 dalies 1-5 punktuose nurodytas sumas. Nagrinėjamu atveju gyventojas gavo tik su darbo santykiais susijusių pajamų - 6960 Eur. Iš šios sumos jis gali atimti MNPD, kuris, apskaičiavus GPMĮ 20 str. nustatyta tvarka - 1087,20 Eur. Tokiu būdu jo apmokestinamosios pajamos - 5 872,80 Eur, o 25 proc. nuo šios sumos - 1468,20 Eur (tai maksimali išlaidų suma, kuria galima būtų atimti iš pajamų). Kadangi patirtų išlaidų už studijas suma yra 500 Eur ir ji neviršija 25 proc. apmokestinamųjų pajamų, todėl šis gyventojas, pateikęs metinę pajamų deklaraciją, galės iš savo metinių pajamų atimti visą patirtų išlaidų sumą, t.y. 500 Eur. ir perskaičiuoti pajamų mokestį.

2 pavyzdys

Tarkime, kad tėvas už sūnaus pirmas magistro studijas aukštojoje mokykloje sumokėjo 1 000 Eur. Įmokos sumokėtos per du kartus: 2015 m. vasario mėn. ir 2015 m. rugsėjo mėn. Pateikęs metinę pajamų deklaraciją, tėvas galės iš savo metinių pajamų atimti už sūnaus studijas sumokėtą įmokų sumą, neviršijančią GPMĮ 21 str. 3 dalyje nustatytą dydį (25 proc. jo apmokestinamųjų pajamų).

3 pavyzdys

Tarkime, kad nuolatinis Lietuvos gyventojas studijuoja užsienio valstybės aukštojoje mokykloje pirmosiose doktorantūros studijose. Už studijas, paėmęs 3 000 Eur banko paskolą, moka pats. Per 2015 metų mokestinį laikotarpį bankui buvo gražinta 1 500 Eur paskolos. Gyventojas savo metinėje pajamų deklaracijoje galės iš metinių pajamų atimti 1 500 Eur sumą, neviršijant 25 proc. apmokestinamųjų pajamų.